

Priporočila v podporo zakonitim zastopnikom in skrbnikom otrok brez spremstva ter ločenih otrok pri prehodu v odraslost

Moja zgodba o odraščanju (projekt CO.A.ST)

Projekt *My Coming of Age Story* (CO.A.ST), financiran iz sredstev EU AMIF, si prizadeva izboljšati podporo zakonitim zastopnikom in skrbnikom otrok brez spremstva* ter ločenih otrok glede na njihove specifične potrebe, z namenom zagotavljanja uresničevanja njihovih pravic ter pomoči pri prehodu v odraslost. V okviru projekta CO.A.ST smo partnerji izvajali raziskave in aktivnosti v Franciji, Grčiji, Italiji, na Poljskem, Slovaškem in v Sloveniji, v katere so bili vključeni otroci brez spremstva in mladostniki, zakoniti zastopniki in skrbniki ter drugi deležniki, ki podpirajo otroke brez spremstva pri prehodu v odraslost.

Na podlagi ugotovitev raziskave **priporočamo, da vlade in drugi ključni deležniki po vsej Evropi prednostno obravnavajo spodaj navedene predloge, da bi zagotovili spoštovanje največje koristi otroka ter spodbujali njihovo samostojnost in vključevanje v družbo tekom prehoda v odraslost.** Poleg tega je treba njihovo nadaljnjo ranljivost in potrebo po podpori prepoznati tudi po prehodu v odraslost, saj lahko potrebujejo dodatno pomoč za zagotovitev socialne vključenosti.

KRATEK POVZETEK POLITIK IN PRAVNEGA OKVIRJA

Priporočila so namenjena spodbujanju izvajanja **Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah**, vključno s ključnimi načeli nediskriminacije, največje koristi otroka, pravice do sodelovanja ter pravice do življenja in razvoja. Konvencija je temeljni dokument varstva otrok. **Smernice ZN za alternativno skrb za otroke** so prav tako pomemben dokument na področju varstva otrok in jih je treba upoštevati pri načrtovanju nadaljnje podpore.

Na regionalni ravni obstajajo pomembni standardi in priporočila Sveta Evrope, ki obravnavajo teme, kot so zakonito zastopništvo/skrbnništvo, življenjski projekti in podpora mladim beguncem pri prehodu v odraslost (*glej tudi CO.A.ST Priročnik in Regionalni izobraževalni blog*). Čeprav pravo EU neposredno ne ureja podpore pri prehodu v odraslost, se sprejem nekaterih ukrepov spodbuja v relevantnih akcijskih načrtih in strategijah EU. Glede vloge zakonitega zastopnika/skrbnika otroka brez spremstva implementacija **Pakta EU o migracijah in azilu** zajema določbe o pravočasnem imenovanju zakonitega zastopnika/skrbnika, njegovi vlogi, neodvisnosti, potrebnem usposabljanju, obremenitvi s primeri ter nadzoru.

* V tem dokumentu izraz »mladoletniki« pomeni otroke in mlade neposredno spremljane osebe ter ločene od družine, če ni drugače določeno.

1. UPORABA PARTICIPATIVNEGA PRISTOPA ZA PREPOZNAVANO IN SPREMLJANJE PRAVIC IN POTREB OTROK BREZ SPREMSTVA TEKOM PREHODA V ODRASLOST

Raziskave, ki smo jih opravili, kažejo, da številni ključni deležniki niso seznanjeni z realnimi razmerami in izzivi, s katerimi se soočajo otroci brez spremstva in mladostniki, pa tudi zakoniti zastopniki/skrbniki in drugi strokovnjaki, ki jih podpirajo pri prehodu v odraslost. Pomanjkanje pripravljenosti in kontinuitete podpore za otroke brez spremstva in mladostnike povečuje tveganje za izključenost, izkoriščanje in marginalizacijo mladih v tej formativni fazi njihovega razvoja. Številni otroci brez spremstva in mladostniki imajo posebne potrebe zaradi svojih težkih preteklih izkušenj. Čeprav se pogosto domneva, da bi bili v svoji izvorni državi že obravnavani kot odrasli, je ključno prepoznati, da je prehod v odraslost kritična faza v življenju vsakega mladega človeka. Zato je pomembno **vzpostaviti standarde** za proaktivno pripravo in opolnomočenje otrok brez spremstva, za prehod v odraslost, ter spremljati napredek pri uresničevanju teh zavez. Posebne potrebe otrok brez spremstva, v času prehoda v odraslost, je treba **najprej in predvsem prepoznati**, da se jim zagotovi ustrezna oskrba in zaščita, ne glede na njihov status prebivanja.

Države članice bi morale:

- **vključevati otroke brez spremstva in mladostnike** v proces prepoznavanja njihovih specifičnih potreb v času prehoda v odraslost.
- **določiti ukrepe in cilje** za podporo, ki se zagotavlja otrokom brez spremstva, in mladostnikom pri prehodu v odraslost, ter opredeliti zelene učinke te podpore.
- okrepiti prizadevanja za uvedbo kazalnikov kakovostnih standardov z namenom **spremljanja rezultatov ter objavljanja podatkov** v podporo pri oblikovanju politik in razporejanju finančnih sredstev. Takšno spremljanje bi moralo vključevati tudi **prepoznavo vrzeli in potreb, ki jih je treba nasloviti v okviru reform sistema**, da bi se izboljšali izidi za otroke brez spremstva, in mladostnike z boljšo podporo in dostopom do storitev.
- skupaj s civilno družbo in nevladnimi organizacijami zagotoviti, da imajo otroci brez spremstva in mladostniki **aktivno participativno vlogo pri vplivanju na politike, njihovo oblikovanje in spremljanje**. Otroci brez spremstva in mladostniki bi morali biti v to sistematično in smiselno vključeni kot tudi v razvoj dejavnosti za ozaveščanje, na primer prek pripovedovanja zgodb.

2. RAZVOJ IN USTREZNO FINANCIRANJE KAKOVOSTNEGA SISTEMA ZAKONITEGA ZASTOPNIŠTVA/SKRBNIŠTVA

Raziskava tekom projekta je pokazala, da **je ena izmed najbolj perečih težav pomanjkanje zakonitih zastopnikov/skrbnikov za otroke brez spremstva** v vseh šestih projektnih državah, kar vpliva na podporo, ki jo otroci prejmejo tekom prehoda v odraslost. To pomeni, da v nekaterih državah otrokom brez spremstva zakoniti zastopnik/skrbnik ni imenovan ali pa je bilo imenovanje znatno zamaknjeno. V nekaterih primerih otroci niso napoteni v sistem zakonitega zastopništva/skrbnništva, ker niso pravilno prepoznani kot mladoletni ali kot otroci brez spremstva oziroma ločeni otroci. V nekaterih državah so otroci brez spremstva izključeni iz upravičenosti do podpore zakonitega zastopnika/skrbnika, razen če vložijo prošnjo za mednarodno zaščito. Obravnava otrok brez spremstva se med državami članicami EU močno razlikuje. Kljub razlikam v pravnih sistemih in strukturah socialnega varstva pa ostaja ponavljajoč se izziv: potreba po zakonitih zastopnikih/skrbnikih bistveno presega njihovo število. V nekaterih nacionalnih okoljih je to privedlo do velike obremenitve s primeri, kar omejuje učinkovitost zakonitih zastopnikov/skrbnikov pri zagotavljanju prilagojene individualne podpore, tudi v času prehoda otrok brez spremstva v odraslost. Raziskava je prav tako izpostavila pomisleke glede neustreznega finančnega nadomestila za zakonite zastopnike/skrbnike ter odsotnosti strukturiranih mehanizmov spremljanja, vključno z vključevanjem otrok v procese podajanja povratnih informacij. Ne glede na kontekst in nacionalni model zakonitega zastopništva/skrbnništva bi bilo treba v vseh primerih uporabljati skupne standarde, na primer Priročnik Agencije Evropske unije za temeljne pravice o skrbništvu ter Standarde za skrbništvo Evropske mreže za skrbništvo.

Države članice bi morale:

- **Izboljšati sisteme ocenjevanja ranljivosti, prepoznavanja in napolitve**, da se zagotovi, da so vsi otroci brez spremstva kot taki prepoznani in da se jim zakoniti zastopnik/skrbnik imenuje hitro in pravočasno.
- Vzpostaviti **na otroka osredotočene kakovostne sisteme zakonitega zastopništva/skrbnništva**, ki temeljijo na evropskih standardih ter zagotavljajo pravočasen dostop do preverjenih, usposobljenih, ustrezno financiranih in podprtih zakonitih zastopnikov/skrbnikov z ustreznim nadzorom. Otrokom prijazni mehanizmi za pritožbe bi morali biti sestavni del sistemov spremljanja in vrednotenja.
- Izvajati **nacionalne zakone in politike**, ki zagotavljajo **doslednost in kontinuiteto** zakonitega zastopništva/skrbnništva otrok brez spremstva **v vseh fazah in postopkih**, vključno z nadaljnjo podporo v času prehoda v odraslost.
- Zagotoviti **ustrezne vire** za sistem zakonitega zastopništva/skrbnništva, da bo število obravnavanih primerov s strani ene osebe takšno, da bodo otroci brez spremstva lahko prejeli potrebno podporo. Pomembno je upoštevati potrebo po kontinuiteti in stabilni prisotnosti zakonitega zastopnika/skrbnika, da se zagotovi ustrezen odziv na otrokove potrebe, in kadar to ni mogoče, spodbujati učinkovito sodelovanje med zakonitimi zastopniki/skrbniki ali drugimi vključenimi strokovnjaki.
- Sprejeti ukrepe za **izboljšanje privabljanja novih zakonitih zastopnikov/skrbnikov** ter spodbujati razvoj etičnih kodeksov zanje tam, kjer ti še ne obstajajo, da se zagotovi ustrezen odziv na otrokove potrebe.
- **Krepiti ozaveščenost** o pomembni vlogi zakonitih zastopnikov/skrbnikov in spodbujati učinkovito sodelovanje med njimi, ob upoštevanju dobrih praks, ki že obstajajo v drugih državah članicah.

3. KREPITEV KOMPETENC ZAKONITIH ZASTOPNIKOV/SKRBNIKOV IN DRUGIH DELEŽNIKOV Z USPOSABLJANJEM IN MREŽENJEM

Ugotovili smo, da v večini držav primanjkuje specializiranega usposabljanja za zakonite zastopnike/skrbnike. Brez strukturiranega usposabljanja imajo tako zakoniti zastopniki/skrbniki kot drugi deležniki težave pri podajanju ustreznih usmeritev otrokom brez spremstva in mladostnikom, ki se pogosto soočajo z zelo zapletenimi pravnimi postopki, družinskimi pričakovanji in psihološkimi izzivi, tudi v času prehoda v odraslost. Številni zakoniti zastopniki/skrbniki in drugi strokovnjaki, ki smo jih intervjuvali, so izrazili nujno potrebo po celovitem programu usposabljanja, ki bi jih opremil s pravnimi, socialnimi in psihološkimi veščinami, potrebnimi za učinkovito opravljanje njihovih nalog.

Države članice bi morale:

- Uvesti **obvezne začetne programe usposabljanja** za zakonite zastopnike/skrbnike ter nadaljnje obvezne programe strokovnega izpopolnjevanja v državah, kjer ti še niso vzpostavljeni. Takšno usposabljanje bi moralo zajemati razumevanje razvoja otroka in njegovih psihosocialnih potreb, informacije o različnih kulturah ter pravne in administrativne okvire. Ker ima vsak otrok pravico ohraniti in razvijati svojo identiteto, je ključnega pomena, da zakoniti zastopniki/skrbniki poznajo otrokovo kulturo, so seznanjeni z različnimi predstavami o tem, kaj pomeni biti odrasel in zrel. Osnovni program usposabljanja bi moral vključevati **specifične teme vezane na prehod v odraslost in življenjske veščine, potrebne v odraslosti**.
- Razviti in financirati **specializirano krepitev zmogljivosti zakonitih zastopnikov/skrbnikov** preko nadaljnjega strokovnega izpopolnjevanja in programov usposabljanja, ki vključujejo več možnosti izkustvenega učenja. Vključitev neposrednih izkušenj izkušenih zakonitih zastopnikov/skrbnikov in nekdanjih otrok brez spremstva in mladostnikov bi nudila dragocen vpogled v praktične realnosti te vloge.
- Zagotoviti, da programi usposabljanja služijo tudi kot **platforma za mreženje, spodbujanje sodelovanja** med zakonitimi zastopniki/skrbniki, službami za varstvo otrok in drugimi ključnimi deležniki.

4. RAZVOJ MEDSEBOJNO PODPORNIH IN INTERDISCIPLINARNIH MREŽ ZA ZAKONITE ZASTOPNIKE/SKRBNIKE

Otroci brez spremstva pogosto potrebujejo različne oblike podpore, od tolmačenja in kulturne mediacije do pravne pomoči in psihosocialne podpore. Naše raziskave so pokazale, da zakonitim zastopnikom/skrbnikom pogosto primanjkuje podpore, potrebne za učinkovito pomoč otrokom brez spremstva in za kakovostno opravljanje njihovega dela. To se odraža v težavah in ovirah pri dostopu do tolmačev, kulturnih mediatorjev in pravne podpore. Poleg tega so socialni delavci in delavci za nadaljnjo oskrbo, ki spremljajo mladostnike in njihove zakonite zastopnike/skrbnike, pogosto premalo kadrovsko in finančno podprti. Medsebojna podpora je ključnega pomena za zakonite zastopnike/skrbnike, še posebej, kadar je organizirana v formalna ali neformalna združenja. Prav tako je bistveno medinstitucionalno sodelovanje, da zakoniti zastopniki/skrbniki lahko otroku omogočijo dostop do vseh potrebnih storitev in podpore. Naše raziskave so pokazale, da nekateri zakoniti zastopniki/skrbniki niso vedeli, na kakšen način naj se obrnejo na pristojne organe ali storitve, vključno s tistimi, ki jih nudijo nevladne organizacije. V številnih kontekstih obstaja nujna potreba po vzpostavitvi mrež zunanjih, specializiranih storitev za zakonite zastopnike/skrbnike, vključno s pravno pomočjo in psihosocialno podporo. Krepitev podpore zakonitim zastopnikom/skrbnikom je temeljnega pomena za preprečevanje izgorelosti in izolacije, ki lahko nastaneta, kadar sodelovanje med različnimi deležniki ni zagotovljeno.

Države članice bi morale:

- Spodbujati in podpirati **medsebojno mreženje** kot platformo, kjer lahko zakoniti zastopniki/skrbniki izmenjujejo informacije, izkušnje in nasvete. Mnenja zakonitih zastopnikov/skrbnikov bi bilo mogoče pridobiti tudi v sodelovanju s civilno družbo in nevladnimi organizacijami prek takšnih mrež, da bi se podprla analiza in izboljšanje ustreznih zakonov, politik in praks v zvezi s podporo otrokom brez spremstva pri prehodu v odraslost.
- Omogočiti učinkovito **sodelovanje med zakonitimi zastopniki/skrbniki in vsemi pristojnimi službami** (pravosodnimi, socialnimi, duševno - zdravstvenimi, izobraževalnimi itd.) ter zagotoviti vire za razvoj **interdisciplinarnih podpornih mrež**, ki omogočajo tesnejše sodelovanje zakonitih zastopnikov/skrbnikov z drugimi strokovnjaki, kot so socialni delavci, psihologi, učitelji, zdravstveni delavci in odvetniki, tudi z vključitvijo pro bono pravne pomoči. To bi zakonitim zastopnikom/skrbnikom omogočilo celostno zadovoljevanje otrokovih potreb v času prehoda v odraslost.

Evropska unija bi morala:

- Nadaljevati podporo **Evropski mreži za skrbništvo**, katere cilj je spodbujati zakonito zastopništvo/skrbništvo in izboljševati storitve zakonitega zastopništva/skrbništva za otroke brez spremstva z izmenjavo dobrih praks, strokovnega znanja in drugih ustreznih informacij ter z deljenjem idej in sodelovanjem pri skupnih izzivih in čezmejnemu povezovanju.

5. KREPITEV NA OTROKA OSREDOTOČENEGA PRISTOPA MEDINSTITUCIONALNEGA VODENJA PRIMEROV V ČASU PREHODA V ODRASLOST

Otroci brez spremstva dnevno sodelujejo z več strokovnjaki, ki prispevajo k njihovi oskrbi in podpori. V tem kompleksnem podpornem omrežju je zakonitim zastopnikom/skrbnikom pogosto težko pojasniti njihovo specifično vlogo in kako se ta razlikuje od vloge drugih vključenih v otrokovo življenje. Udeleženci raziskave so poročali, da tako strokovnjaki kot otroci **nimajo jasnega pregleda nad obsegom vloge zakonitega zastopnika/skrbnika ter obsegom njegovih dolžnosti in obveznosti**. To pomanjkanje jasnosti se razteza tudi na odgovornosti drugih deležnikov in na to, kako se te povezujejo z vlogo zakonitega zastopnika/skrbnika, še posebej, ko otroci brez spremstva dosežejo polnoletnost, glede na bolj zapleten pravni in podporni okvir v tej fazi. V številnih primerih se zaradi prekrivajočih se pristojnosti pojavljajo izzivi pri oskrbi in podpori otrok brez spremstva, kar vodi v neučinkovitost, zmedo in vrzeli v odgovornosti, kar na koncu vpliva na kakovost in kontinuiteto zagotovljene podpore. Na otroka osredotočeno, individualno vodenje primerov je treba izboljšati na način, ki omogoča medinstitucionalno sodelovanje.

Prehod v odraslost mora vključevati strukturirano in sistematično načrtovanje, ki temelji na izkušnjah in željah posameznega mladostnika. Raziskava je izpostavila pomanjkanje takega načrtovanja za otroke brez spremstva, katerim zakonito zastopništvo/skrbnništvo preneha ob dopolnjenem 18. letu, ter nujno potrebo po bolj strukturiranem in usklajenem načrtovanju prehoda v odraslost. To je še posebej pomembno, ker se podpora pogosto nenadoma prekine, ko otrok dopolni 18 let. Raziskava je pokazala, da sta prehodno obdobje in nadaljnja podpora bistvena, da lahko otroci še naprej dostopajo do podpore, vključno do podpore s strani ključnih deležnikov, kot so skrbniki, pravni strokovnjaki in drugi strokovnjaki za oskrbo. Brez ustreznega načrtovanja, pravočasnih intervencij in podpore, ki omogoča obdobje prehoda, se mnogi mladi soočajo z izzivi glede samostojnosti, čustvene stabilnosti in splošne vključitve v družbo.

Države članice bi morale:

- **Vzpostaviti jasne in celovite na otoka osredotočene ter na pravicah temelječe standardne operativne postopke (SOP) za prehod v odraslost**, ki pojasnjujejo vlogo in odgovornosti vsakega deležnika ter njihov mandat, vključujoč zakonite zastopnike/skrbnike. Takšni SOP-i bi morali spodbujati multidisciplinarno in medinstitucionalno sodelovanje ter zagotavljati kontinuiteto in stabilnost podpore, ki jo otrok brez spremstva prejema, tudi v času prehoda v odraslost, podobno kot velja za državljane, katerih oskrba se končuje.
- Zagotoviti, da pristojni organi za varstvo otrok, odgovorni za oskrbo otrok brez spremstva, nudijo podporo na podlagi strukturiranih in usklajenih **načrtov prehoda v odraslost, pri čemer krepijo na otoka osredotočeno individualno vodenje primerov z uporabo orodij socialnega dela in načrtovanja oskrbe**. Načrtovanje prehoda v odraslost naj se začne čim prej, v skladu z največjo koristjo otroka, najkasneje ob dopolnjenem 16. letu starosti. Načrti prehoda v odraslost naj zajemajo fazo pred in po polnoletnosti: na eni strani naj omogočajo dovolj časa za proaktivno razmišljanje in načrtovanje prehoda v odraslost, vključno z osvajanjem potrebnih življenjskih veščin; na drugi strani pa načrtovanje nadaljnje oskrbe, da se zagotovi stabilna in varna prihodnost za vsakega mladostnika.
- Skupaj z nevladnimi organizacijami in v sistematičnem ter smiselnem posvetovanju z otroki brez spremstva in mladostniki **razviti in izvajati postopke, ki izboljšujejo koordinacijo in močnejše vodenje primerov** med različnimi deležniki, ki podpirajo otroke brez spremstva in mladostnike pri prehodu v odraslost, vključno z obravnavo dopolnjujočih vlog zakonitega zastopnika/skrbnika in izvajalca pravne pomoči.

6. POMOČ PRI ZAGOTAVLJANJU TRAJNEGA DOVOLJENJA ZA PREBIVANJE TER ZAGOTOVLJEN DOSTOP DO PODPORE IN STORITEV

Zagotavljanje trajnega dovoljenja za prebivanje, vamega bivanja in zaposlitve je prepoznano kot ključni izziv za otroke brez spremstva in mladostnike pri prehodu v odraslost. Da bi otroci brez spremstva in mladostniki lahko uresničili svoje pravice, je treba izboljšati zagotavljanje otrokom prijaznih informacij, brezplačne in kakovostne pravne pomoči ter dostop do postopkov, ki omogočajo pridobitev prebivanja na različnih pravnih podlagah. Naše raziskave so pokazale, da ključni koraki vključujejo ne le pridobitev izboljšane ali trajnega dovoljenja za prebivanje, ki zagotavlja pravno stabilnost in dostop do priložnosti, temveč tudi obravnavo psihosocialnih vidikov odraslosti – čustveno odpornost, duševno dobrobit in razvoj osnovnih življenjskih veščin – kar je bistveno za opolnomočenje mladih pri obvladovanju kompleksnosti samostojnega življenja. Otroci brez spremstva in mladostniki bi prav tako imeli koristi od ciljno usmerjene podpore pri vključevanju v družbo ter razvoja življenjskih veščin, kot so finančna pismenost in sposobnost iskanja zaposlitve.

Države članice bi morale:

- Vzpostaviti **skupni okvir**, ki temelji na otroku osredotočenem, medinstitucionalnem pristopu, ki zakonitim zastopnikom/skrbnikom omogoča, da pomagajo otrokom brez spremstva pri dostopu do potrebnih storitev, vključno z brezplačno **specializirano pravno pomočjo**, še posebej kadar je potrebna za pridobitev **trajnega dovoljenja za prebivanje** pred dopolnjenim 18. letom.
- **Zagotoviti, da otroci brez spremstva ob dopolnjenem 18. letu ne ostanejo brez dovoljenj za prebivanje**, ter začasno podaljšati dovoljenje za prebivanje, da jim omogočijo pridobitev dovoljenja na drugih pravnih podlagah (npr. za študij, delo, socialne vezi, mednarodna zaščita ali humanitarni razlogi).
- Sprejeti **zakonodajo in politike**, ki zagotavljajo, da so otroci brez spremstva in mladostniki upravičeni do načrta **oskrbe, nadaljnje oskrbe in podobne podpore** pred, med in po dopolnjenem 18. letu, ne glede na njihov status. Takšni ukrepi bi morali zagotavljati **nediskriminatoreni dostop do storitev ter kontinuiteto in stabilnost** za vsakega mladostnika v času prehoda v odraslost. Nadaljnja podpora bi morala vključevati tudi **urejanje dovoljenja za prebivanje**. Poleg tega bi morala biti tovrstna podpora podaljšana pod enakimi pogoji kot za druge mladostnike v nacionalnem sistemu, npr. kot je nadaljnja podpora za tiste, ki se vključujejo v izobraževanje in usposabljanje, vendar še niso dovolj samostojni ali potrebujejo nadaljnjo podporo.
- Zagotoviti potrebna **sredstva** za načrtovanje in izvajanje nadaljnje podpore, da bi otrokom brez spremstva omogočili dostop do **varnega bivanja, psihosocialne podpore in drugih zdravstvenih storitev**.
- Zagotoviti **financiranje nevladnim organizacijam**, ki nudijo brezplačno in specializirano **pravno pomoč** ter psihosocialno podporo otrokom brez spremstva, da se zagotovi njihova **socialna vključenost in čustvena stabilnost** v času prehoda v odraslost.

7. SPODBUJANJE PRISTOPA SODELOVANJA CELOTNE DRUŽBE PRI SPREJEMANJU IN VKLJUČEVANJU

Naše raziskave fokusnih skupin so poudarile pomembnost vzpostavljanja odnosov ter potrebo po kreptivi priložnosti za smiselno izmenjavo med otroki brez spremstva in člani njihovih skupnosti prek športa, rekreativnih dejavnosti in drugih socialnih interakcij. Takšni odnosi in možnosti sodelovanja v javnem življenju spodbujajo občutek pripadnosti ter podpirajo dolgoročno dobrobit in integracijo otrok brez spremstva in mladostnikov. Dostop do poklicnega izobraževanja ter politike, ki spodbujajo aktivno vključevanje na trg dela, so prav tako bistveni za integracijo. Takšni odnosi in dejavnosti lahko zagotovijo kontinuiteto in priložnosti za otroke brez spremstva in mladostnike v času prehoda v odraslost.

Države članice bi morale:

- **Preprečevati diskriminacijo in spodbujati vključevanje na trg dela**, vključno s tem, da se zagotovi, da otroci brez spremstva in mladostniki lahko delajo enako kot njihovi vrstniki, ki so državljani in pod enakimi pogoji. Pristojni organi bi lahko sodelovali z zasebnim sektorjem, šolami in visokošolskimi institucijami za vzpostavitev **virtualnega trga dela** z namenom usklajevanja otrok brez spremstva z ustreznimi vajeništvii, delovnimi mesti ali študijem.
- Spodbujati in podpirati **mentorstvo in programe "buddy"** preko zagotavljanja manjših nepovratnih sredstev, izmenjav dobrih praks in usposabljanja.
- Zagotoviti, da so otroci brez spremstva aktivno spodbujani in opolnomočeni za prostovoljno sodelovanje v svojih **skupnostih**, na primer z vključevanjem v šolske in mladinske svetovalne odbore.
- **Odpraviti finančne in administrativne ovire**, ki preprečujejo, da bi se otroci brez spremstva vključili v športne, kulturne in socialne dejavnosti, ter vzpostaviti dobre prakse, kot so podeljevanje **kulturnih vstopnic, programi za znižanje prispevkov ali mestne kartice**, ki omogočajo sodelovanje v javnem življenju in dostop do kulturnih dejavnosti.

Izražena stališča in mnenja so izključno avtorjeva in ne odražajo nujno stališč Evropske unije ali Evropske komisije. Niti Evropska unija niti organ, ki podeljuje sredstva, ne more biti za njimi odgovoren.

Co-funded by
the European Union

Ta dokument je bil izdelan kot del projekta CO.A.ST – My Coming of Age Story – Project 101141181 CO.A.ST-Amif 2023-TF2-AG-Call, ki ga sofinancira Evropska unija. Izražena mnenja so izključno mnenja projektne partnerstva, konzorcija in nikakor ne odražajo mnenj EU, vlad in drugih vpletenih strani.